

PRAWO UNII EUROPEJSKIEJ

**MATERIAŁ POMOCNICZY NA ZAJĘCIA
Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE**

WYSZUKIWANIE W PRZEPISACH PRAWNYCH

- <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/legislation/recent.html?locale=pl>
- Publikacja: *ABC prawa Unii Europejskiej*
- Większość aktów normatywnych prawa wspólnotowego jest publikowana w **Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej** (do 2003 r. nosił on nazwę Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich).
- Jest on wydawany we wszystkich językach oficjalnych UE; każda z wersji językowych jest jednakowo autentyczna.

- Unia Europejska posiada osobowość prawną i jako taka ma własny system prawny, odmienny od prawa międzynarodowego.
- Ponadto prawo UE ma bezpośredni lub pośredni wpływ na prawo jej państw członkowskich i staje się częścią systemu prawnego każdego z państw członkowskich.
- Unia Europejska sama w sobie jest źródłem prawa.

ACQUIS

- Prawo Unii Europejskiej – zbiór aktów składających się na system prawny Unii Europejskiej.
- **Całość dorobku prawnego Unii Europejskiej, łącznie np. z orzeczeniami TSUE, nosi nazwę acquis.**
- Wraz z wejściem w życie Traktatu, z dniem 30 listopada 2009 roku Wspólnota Europejska (a wraz z nią prawo wspólnotowe jako odrębna kategoria) przestała istnieć, a jej spadkobiercą prawnym została Unia Europejska.
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Prawo_Unii_Europejskie

PORZĄDEK PRAWNY

Porządek prawny zazwyczaj dzieli się na:

- **prawo pierwotne** - Traktaty i ogólne zasady prawa,
- **prawo wtórne** - oparte na Traktatach
- oraz **przepisy uzupełniające**.

PODSTAWOWE ZASADY WSPÓLNOTOWEGO SYSTEMU PRAWNEGO

- Zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego
- Zasada bezpośredniego stosowania prawa wspólnotowego
- Zasada bezpośredniej skuteczności prawa wspólnotowego
- Zasada jednolitości
- Zasada subsydiarności
- Zasada proporcjonalności
- Zasada równowagi kompetencyjnej
- Zasada autonomii prawa wspólnotowego
- Zasada solidarności (Unia Europejska)
- Zasada wykładni prawa krajowego zgodnie z prawem wspólnotowym
- Zasada odpowiedzialności odszkodowawczej państw członkowskich wobec jednostek za naruszenie prawa wspólnotowego
- Zasady acte claire i acte eclairé

- **Zasada acte clair (fr. akt oczywisty)**

– zasada prawa wspólnotowego Unii Europejskiej, związana z instytucją **pytań prejudycjalnych**, która mówi, że jeśli przepis prawa wspólnotowego jest wystarczająco jasny i precyzyjny oraz odnosi się do danej sprawy, to nie należy kierować pytania wstępnego (prejudycjalnego) w przypadku, gdy brak jest wątpliwości co do jasności normy prawa europejskiego

- **Zasada acte éclairé (Akt rozjaśniony)**

– zasada prawa wspólnotowego Unii Europejskiej, powiązana z zasadą pytań prejudycjalnych, która mówi, że jeśli Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydał już wcześniej orzeczenie w sprawie wykładni danego przepisu prawa wspólnotowego, to ma ono zastosowanie również w późniejszych przypadkach i podnoszenie pytania prejudycjalnego w zakresie danego przepisu nie jest obowiązkowe, a poprzednie orzeczenie TSUE w tej sprawie jest wiążące.

ŹRÓDŁA PRAWA UNII I ICH HIERARCHIA

- Traktat o Unii Europejskiej (TEU),
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFEU) oraz protokoły do nich (37 protokołów, 2 załączniki i 65 deklaracji, które zostały załączone do Traktatów w celu doprecyzowania ich, ale nie są włączone do głównego tekstu prawnego)
- Karta praw podstawowych Unii Europejskiej
- Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom) wciąż obowiązuje jako odrębny traktat;
- umowy międzynarodowe
- ogólne zasady prawa Unii
- akty prawa wtórnego Unii.
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Prawo_Unii_Europejskie

PODZIAŁ PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ ZE WZGLĘDU NA TREŚĆ

Prawo instytucjonalne

- Na prawo instytucjonalne składa się **całokształt regulacji zawartych w aktach prawa zarówno pierwotnego, jak i pochodnego**, które określają **strukturę, kompetencje oraz wzajemne relacje instytucji i organów Unii Europejskiej**, takich jak Parlament Europejski, Rada Europejska czy Trybunał Sprawiedliwości.
- Stanowi odpowiednik ustrojowych części ustaw zasadniczych.

Prawo materialne

- Na prawo materialne Unii Europejskiej składa się zbiór **pozainstytucjonalnych norm prawnych** regulujących stosunki między państwami członkowskimi, między państwami członkowskimi a podmiotami prywatnymi oraz między podmiotami prawnymi. **Akty prawa materialnego uchwalane są w dziedzinach, w których traktaty przyznały odpowiednie kompetencje Unii.** Akty prawa materialnego nakierowane są przede wszystkim na zbliżenie gospodarek państw członkowskich, dotyczą przykładowo reguł konkurencji i czterech swobód:
 - *swobody przepływu towarów*
 - *swobody przepływu usług*
 - *swobody przepływu osób*
 - *swobody przepływu kapitału*

UNIJNY PROCES DECYZYJNY

W procesie decyzyjnym UE uczestniczą trzy główne instytucje:

- **Parlament Europejski** reprezentujący obywateli UE
- **Rada Unii Europejskiej** reprezentująca rządy UE
- **Komisja Europejska** reprezentująca ogólne interesy UE.

Kształtowanie polityki UE odbywa się zwykle w ramach **zwykłej** procedury ustawodawczej (zwanej dawniej **procedurą współdecyzji**).

W ramach tej procedury wszystkie trzy główne instytucje dążą do osiągnięcia porozumienia w sprawie przepisów prawa.

PRZYGOTOWYWANIE PROJEKTÓW AKTÓW PRAWNYCH UE

Zanim Komisja zaproponuje nowe inicjatywy, ocenia ich potencjalne skutki gospodarcze i społeczne oraz środowiskowe.

- W tym celu przygotowuje „ocenę skutków” – sprawozdanie, w którym przedstawia wady i zalety możliwych wariantów strategicznych. Ocena skutków zawiera uwagi przedstawione przez organizacje pozarządowe, organy krajowe i przedstawicieli sektorów, a także grupy ekspertów, którzy doradzają w kwestiach technicznych.
- Osoby fizyczne, przedsiębiorstwa i organizacje mogą przekazać informacje zwrotne podczas konsultacji publicznych (wypełniając kwestionariusz) na portalu Komisji „Wyraź swoją opinię”.
- Parlamenty narodowe mogą formalnie wyrażać zastrzeżenia, jeżeli uznają, że korzystniejsze byłoby rozstrzygnięcie danej kwestii na szczeblu krajowym zamiast na szczeblu UE.

ZGŁASZANIE POPRAWEK I PRZYJMOWANIE AKTÓW

- Po tym jak Komisja przedstawi swój wniosek, zarówno Parlament, jak i Rada zapoznają się z nim i mogą zaproponować swoje poprawki. Z reguły następnie Parlament, Rada i Komisja spotykają się, aby wspólnie uzgodnić pełną listę poprawek.
- Jeżeli Komisja nie zgadza się z jakimikolwiek poprawkami, Rada może odrzucić jej sprzeciw tylko w drodze jednogłośnej decyzji. Jeżeli Komisja uważa, że zaproponowane poprawki w zbyt dużym stopniu zmieniają wniosek, ma prawo go wycofać.
- Jeżeli wszystkie trzy instytucje nie mogą osiągnąć porozumienia co do ostatecznej wersji projektu, odbywa się drugie czytanie.
- W drugim czytaniu Parlament i Rada mogą zaproponować dalsze poprawki. Parlament może również zablokować wniosek, jeśli nie może osiągnąć porozumienia z Radą.
- Jeżeli Parlament i Rada zgadzają się w kwestii poprawek, wniosek może zostać przyjęty. Jeżeli instytucje te nie mogą dojść do porozumienia, ustanawia się komitet pojednawczy, którego zadaniem jest wypracowanie rozwiązania. Zarówno Rada, jak i Parlament mogą blokować wnioski legislacyjne w tym ostatnim czytaniu.
- Wniosek zostaje przyjęty i włączony do prawodawstwa, gdy Parlament i Rada zgodzą się co do jego wspólnego projektu, a sam wniosek zostanie opublikowany w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.

ROZPORZĄDZENIA

- Rozporządzenie jest wiążącym aktem ustawodawczym.
- Musi być stosowane w całości na całym obszarze UE.
- Na przykład: kiedy w 2022 r. wygasło unijne rozporządzenie o zniesieniu opłat roamingowych podczas podróży zagranicznych w UE, Parlament i Rada przyjęły nowe rozporządzenie, które ma zwiększyć jasność poprzedniego rozporządzenia oraz zapewnić stosowanie wspólnego podejścia do opłat roamingowych przez kolejne dziesięć lat.

- Rozporządzenia swoim charakterem zbliżone są do ustaw polskiego porządku prawnego, pełnią **rolę ujednocającą przepisy prawa** w krajach wspólnotowych UE, mają charakter **wiążący, zasięg ogólny** (adresatami mogą być zarówno państwa, jak i jednostki) oraz **abstrakcyjny** (dotyczą nieokreślonej liczby przypadków / sytuacji).
- Podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym UE.
- Każde rozporządzenie wchodzi w życie w terminie w nim zawartym.
- Obowiązują **bezpośrednio**, to znaczy, że nie wymagana jest dodatkowo transpozycja zawartego w rozporządzeniach prawa do krajowych porządków prawnych ani inne dodatkowe działanie legislacyjne.
- W praktyce do rozporządzeń dodawane są również akty wykonawcze.

DYREKTYWY

- Dyrektywa jest aktem ustawodawczym wyznaczającym cel, który muszą osiągnąć kraje UE.
- Sposób jego osiągnięcia określają jednak poszczególne kraje za pośrednictwem swoich własnych aktów prawnych.
- Na przykład unijna dyrektywa w sprawie produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych ogranicza wpływ środowiskowy niektórych produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych, m.in. przez ograniczenie a nawet zakaz stosowania produktów jednorazowego użytku, takich jak talerze, słomki i kubki na napoje.

- Dyrektywy mają charakter **wiążący**, zaś adresatami mogą być **wyłącznie państwa** członkowskie UE. Wiążą wyłącznie co do rezultatu, a państwo członkowskie ma co do zasady swobodę wyboru formy i środków implementacji danej dyrektywy.
- Dyrektywy podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym UE. Okres transpozycji podany jest każdorazowo w treści dyrektywy – na ogół wynosi od roku do 3 lat.
- W tym czasie państwa są zobowiązane do dostosowania prawa krajowego do założeń i postanowień dyrektywy.
- Transpozycja następuje poprzez przyjęcie przez odpowiednie organy prawodawcze danego państwa odpowiedniego aktu prawnego, powszechnie obowiązującego (w polskim porządku prawnym rolę taką pełni ustawa).
- Obowiązek transpozycji dyrektywy jest jednym z podstawowych obowiązków ciążących na państwach członkowskich, w świetle art. 4 TUE, który ustanawia tzw. zasadę lojalności.
- Monitorem poprawnego transponowania oraz późniejszego przestrzegania praw zawartych w dyrektywach jest Komisja Europejska.

DECYZJE

- Decyzja jest wiążąca dla tych podmiotów, do których jest skierowana (może to być np. państwo UE lub pojedyncze przedsiębiorstwo),
- jest **bezpośrednio stosowana**.
- Na przykład: Rada wydała decyzję zezwalającą Chorwacji na przyjęcie euro w dniu 1 stycznia 2023 r. Decyzja dotyczy tylko tego kraju.

- Decyzje Unii Europejskiej swoim charakterem odpowiadają decyzjom wydawanym w polskim porządku prawnym.
- Decyzje mają charakter **indywidualny i konkretny** co oznacza, że każda z nich jest skierowana do ściśle określonego grona adresatów i dotyczą ściśle określonych spraw czy sytuacji.
- Adresatami decyzji są przede wszystkim **państwa członkowskie lub osoby prawne lub fizyczne**, dla których mają one charakter wiążący.
- Jeżeli decyzja jest adresowana do wszystkich państw członkowskich, wówczas podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym UE, jeżeli zaś skierowana jest do mniejszej liczby adresatów – podlega notyfikacji adresatom, do których jest skierowana.

ZALECENIA

- Zalecenie **nie jest wiążące**.
- Zalecenie Komisji, zgodnie z którym dostawcy usług medialnych z państw UE powinni poprawić przejrzystość w zakresie własności rzeczywistej i gwarantować swoją niezależność redakcyjną, nie miało żadnych skutków prawnych.
- Za pomocą zaleceń **instytucje mogą przedstawić swój punkt widzenia oraz zaproponować kierunek działania**, nie nakładając przy tym żadnych obowiązków prawnych na podmioty, do których zalecenia są skierowane.

OPINIE

- Opinia jest aktem, za pomocą którego instytucje mogą wydać niewiążące oświadczenie, innymi słowy takie, które nie nakłada żadnych zobowiązań prawnych na podmioty, do których jest skierowane.
- **Opinia nie jest wiążąca.**
- Opinie mogą wydawać instytucje UE (Komisja, Rada, Parlament), Komitet Regionów oraz Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny.
- Podczas prac nad przepisami prawnymi komitety wydają opinie ukazujące ich własną perspektywę, czyli interesy regionalne lub ekonomiczne i społeczne.
- Przykład: Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny wydał opinię w sprawie strategii Komisji na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw w ramach NextGenerationEU.

UMOWY MIĘDZYNARODOWE ZAWARTE PRZEZ UE NA MOCY ART. 216 I 217 TFUE

- W ramach swoich kompetencji Unia może zawierać umowy międzynarodowe **z państwami trzecimi lub z organizacjami międzynarodowymi** (art. 216 ust. 1 TFUE).
- Umowy te są wiążące dla Unii i państw członkowskich oraz są **nieodłączną częścią systemu prawnego** Unii (art. 216 ust. 2 TFUE).
- Zgodnie z art. 217 TFUE UE może wyłącznie zawierać umowy o stowarzyszeniu zakładające wzajemność praw i obowiązków, wspólne działania i procedury szczególne.
- Umowa o handlu i współpracy między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, z drugiej strony, została zawarta zgodnie z tym postanowieniem. 28 kwietnia 2021 r. Parlament wyraził zgodę na mocy art. 218 ust. 6a TFUE.
- **Zgodnie z orzecznictwem TSUE prawo międzynarodowe jest nadrzędne w stosunku do prawa (wtórnego) UE: „Należy również przypomnieć, że zgodnie z art. 216 ust. 2 TFUE jeżeli umowy międzynarodowe są zawarte przez Unię, takie umowy są wiążące dla instytucji Unii i w konsekwencji mają one pierwszeństwo przed aktami Unii”.**

STOSOWANIE PRAWA UE

- Rozporządzenia i decyzje stają się automatycznie wiążące w całej UE od daty ich wejścia w życie.
- Dyrektywy muszą zostać włączone do prawa krajowego państw członkowskich.
- **Komisja monitoruje, czy prawo UE jest stosowane prawidłowo i terminowo, i podejmuje działania, jeżeli jest inaczej.**
- Rozporządzenia i decyzje – stają się wiążące automatycznie w całej UE z dniem ich wejścia w życie. Mogą one jednak wymagać zmian w ustawodawstwie krajowym, a także wdrożenia przez krajowe agencje lub organy regulacyjne.
- Dyrektywy z kolei kraje UE mają obowiązek włączyć do swojego ustawodawstwa.
- W każdej dyrektywie podany jest termin, w którym kraje UE muszą dokonać włączenia jej przepisów do prawa krajowego i poinformować o tym Komisję.

KONTROLA SPRAWOWANA PRZEZ KOMISJĘ

- Komisja odpowiada za dopilnowanie, by wszystkie kraje UE właściwie stosowały prawo UE. W tej roli Komisja określa się mianem „strażniczki traktatów”.

W związku z czym Komisja będzie interweniować, jeśli któryś z krajów UE:

- nie dokona pełnej transpozycji dyrektywy do prawa krajowego w wyznaczonym terminie
- będzie nieprawidłowo stosować przepisy UE.

BIBLOGRAFIA

- https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law_pl
- https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_pl
- <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/legislation/recent.html?locale=pl>